

צא א ב ג מ״י פ״ח מהל' שמיטה הל' יב״פ ו״ו סס הלכה א': צד ד מ״י פ״א מה' מעשר שני ו״ר הלכה ה':

רבינו חננאל

ראקשינן מזון ג' סעודות מן המופקרות ותו לא ורמיהו הא דתנן בשביעית פ"ג הפיגם והירבוין השוטין והללוגות והכוספר שבהרים (שבגלות) [שבגרות] והגריר שבאפר פטורין מן המעשר וניקחין מכל אדם בשביעית ולא קחני ג' סעודות ופרקין בכדי מן. פי' כדי מונותיו כלומר כדי שימכור אילו ויקנה בדמיהן פת כדי אכילתו ולא קשיא אי הכי שאין מוסרין לו בשביעית א' הוא שנוכס משנה ששית לשביעי' כי הוא חשוב מפירות שנה ששית לפיכך מותר. וא"ת אי הכי יחויי במתני' שגם האחרונ מותר ונוקמה באחרונ בן ששית הנכנסת לשביעית לא מצית אמרת הכי דאפי' אחרונ בן ששית שנוכס לשביעית אסור דבחר לקיטתה אולינן ולא חיישינן לחנטתו של אחרונ

חשק שלמה על ר"ח

נראה דמסר כאן וי"ל שאין מוסרין לו דמי פירות שביעית לול נמי לול נר שמי שנוכס לשביעית הוא שנוכס וכו'.

לעזי רש"י

רוד"א. פירוש פיגם, מין עשב מר צעל פרחים ירקוקים.

הנפ"ש אורי"ש. פירוש ירבוין, מין ירק הגדל בגנות והוא נאכל. **אישיפרו"ש**. פירוש אספרגוס (דברים דף נג ע"ב ועיין ערוך ערך אספרגוס ועין ירבוין). **פירוש הללוגות**, רגילה (הר"ש) והר"ש עוקמים פ"ג מ"ב. **אלינדר"א**. פירוש כוסבר, גד (רש"י שמוע טו, לא; נמדבר יא, ז). **קרישו"ן**. פירוש שחלים, מין ירק חס ויבש ועמוי מן מועיל לפחות האזרים (מוסף הערוך ערך שחלים א' ועיין רש"י ע"ז דף ל ע"ב ד"ה השחלים ובתפוח הארז חלק תולדות הארץ פ"ב). **אפי"ן**. פירוש כרפס, אפי"ן, זעלי"ר (פלי"ר) (עיין שו"ת תח"ס אורי"ט ס"ס ק"צ). **אורגו"א**. פירוש גרגיר (שביעית פי"ט מ"א, מעשרות פי"ד מ"ה), אורות (רש"י מ"ב ד, לט; יומא דף יח ע"ב).

בר"א. דמזון שלש מיהא מוסרין זלוקח מן ההפקר שראה חצר זה שנתלקטו פירות הללו צדקה המופקר שאין ע"ה זה שומן הואיל ולא ראינוהו חשוד מותר למסור לו מעט אצל לא הרצה שלא תהא עינו נרה להניען אצל זלוקח מן המשומר שהשדה זו מקום משומר צדק ופתח ועול זה נחמד לענין שאינו מפקיין שאמרה תורה תשמטנה ונטשתה ואכלו אצויי עמך והערמה היא שמוכרן על יד כך פי' צקונט' ולא יתכן פי' זה לפי מה שפירשונו צס ר"ת פ"צ דכתובות (דף כז. ושס) גזי שלי חדש ושל חצרי יתן דסתם ע"ה אינו חשוד אלא"כ יודע ציה שהוא חשוד ואי צודאי חשוד מיירי הכא א"כ מן המופקר נמי ליתסר הפיגס וכו' וכל הני דחשיב התם⁽⁷⁾ ואומר ר"ת לפירות מן המשומר אסורין כדדרשי' צת"כ⁽⁸⁾ ואת ענין נזירין לא תצנור מן המופקר אתה צוצר ואי אתה צוצר מן המשומר דנזירין משמע דמור מהן בני אדם וכן פי' צקונט' צס רבתי צסוף צצמות (דף קכב) גזי נכרי שהיה מוכר פירות צסוף ואמר פירות הללו של עללה הם של נטע רצעי הם של עוקה הם לא אחר ולא כלום לא נחכוין זה אלא להשצית מקחו כלומר של עוקה מפרדס מעוזק וגדר צצצצ לו והיא שביעית והקשה שם צקונטרס על פירושם מה אסור יש כאן אם עבר ומן הציעור לא שנה מן המשומר ולא שנה מן המופקר אסור וקודם הזמן אלו ואלו מותרין ופירש שם דעוקה עיר שצארץ ישראל ופירותיה משוואים ואם היה עובד כוכבים זה צחונה לארץ ומשבתן ואומר מעוקה הן אין חוששין לדצריז לענין שביעית דאין נוהגין צחול"ל דאמרינן⁽⁹⁾ עמון ומואצ מעשרים מעשר עני בשביעית ולענין שלא לעשר עליהן מפירות חול"ל משום מן הפטור על החיוב ופירוש ראשון נראה לר"ת דמזן המשומר אסורים כדפרישית ועוקה לשון ועוקה וסקלהו (ישעיה ה) כמו צית יעזק היתה נקראת דתנן פרק צ' דר"ה (דף קכג): ולהשצית מקחו אומר כל זה דפירות של ילדה טווצים משל זקנה ופירות הפרדס השמור טווצים משל הפקר שיד הכל ממשמשים צהן וקשו להו ידים וגם ממחרים ללקטס קודם צישולס והא דקאמר הכא אפי' כחצי איסקר אסור היינו משום דאסירי צאכילה ושומרי ספיחים צשביעית דפ' הצית והעלייה (צ"מ דף ק"ט) לא שומרים מן האכילה ללא היו צריכין לשומרם מצני אדם דמאליהם היו פורשים כשהיו יודעין שהן לצורך העומר ולא היו שומרין אותם אלא מצדמה חיה ועוף ומיהו קשה לר"ת ללא אסר צת"כ מן המשומר אלא צצצירה כדרך הצוצרים אצל ע"י שינוי שרי כדקחני סיפא מכאן (א' אמרו תאנה של שביעית אין קולאין אותה צמוקנה אצל קונה צחרצה אין דורכין ענצים צגת אצל דורך הוא צצריצה אין עושין זיתים צצד וצקוטצ אצל כותש הוא ומכניס לצדידה ואמזן המשומר קאי ועוד דמשמעתינן משמע ללא אסר מן המשומר אפילו כחצי איסקר אלא לפי שמוסר דמי שביעית לחשוד אצל פירות

ובא חצר זה ואוכל אוחס הפירות צקדושת שביעית אכילה ושתיה וסיכה והדלקת הנר שהן הנאות המותרות צהן כדמפרש צמס' שביעית (פ"ח מ"ב): **בר"א.** דמזון ג' סעודות מיהא מוסרין זלוקח מן המופקר שראה חצר זה שנתלקטו פירות הללו צדקה המופקר שאין ע"ה זה שומן הואיל ולא ראינוהו חשוד מותר למסור לו מעט אצל לא הרצה שלא תהא עינו נרה להניען: **אבל** זלוקח מן המשוומר. ששדה זו היתה משומר צדק ופתח ועול זה נחמד לענין שאינו מפקיר לענינים⁽⁶⁾ דכתיב (שמות כג) ואכלו אצויי עמך וגו' והערמה היא שמוכרן על יד על יד: הפיגם. עשב שקורין רוד"א: הירבוין. הנפל"ש צלשון אשכנו וכו' קורין לו אידל"ש והן עשצים וטעמים קרוצ ללוצצ גפניס: והשיטין. אישפרו"ש ומין ירק הוא: והללוגות. פולפי"ד: והכוספר ש"ה הרים. אלינדר"א הוא גל צהרים אצל כוסבר של גנה חשוד הוא: והכרפס ש"ה נהרות. שקורין צלע"ו קרישו"ן אצל של גנה חשוד הוא. וי"א כרפס אפי"א וכן שמעתי אצל נראה שאינה גדילה צנהרות: והגריר ש"ה אפר. אורוג"א הגדילה צאחו אצל של גנה חשוד הוא: פטורין מן המעשר. צכל השנים כדמפרש טעמא שאין כיוולא צהן נשמר שאין חשוצין על הצריות ומפקיין אותן לכל והפקר פטור מן המעשר דכתיב (דברים יד) וצל הלו כי אין לו חלק ונחלה עמך צצצ צהן לו חלק ונחלה עמך יטול מעשרותיו ילכ הפקר לקט סכתה ופחה שיש לו חלק עמך⁽⁷⁾: וניקחין מוצ' אדם בשביעית. ואף על גז דשביעית נהגא צמופקרים מפני שאין כיוולא צהן נשמר והוא ליה לוקח מן המופקר ואף על גז דלא ידעינן ציה צהאי דודאי הפקיר מחזקינא ליה צהאי דאין דרך לשומרן לפיכך מוסרין לו דמיהן ולא חשדינן ליה שינניעס לסחורה אלמא זלוקח מן המופקר מסרינן טוצא דהא ונקחין קחני משמע אפילו טוצא: בבדי מן. צכדי מוונותיו שנו דנקחין והיינו שלש סעודות: וימן להם המלך. צצרכי סעודה משחתי קרנ צדניאל (א' ימן המלך ויפרנס המלך: אי הבי. דאין מוסרין דמי שביעית לעס הארץ לולצ נמי לא נוצין מינייה שאף צו נוהג שביעית וטעמא מפרש לקמן: ומשני א"ב בר שישית הנכנס לשיביעית הוא. דעל כרחק צחמשה עשר יום שמראש השנה עד החג לא גדל וקיימא לן אין צהר חנטה אולינן ציה צמסכת ראש השנה (דף י"ג): אחרונ בתר לקיטת אולינן. דחלוק משאר אילנות ודינו כירק שהלכו צו צהר לקיטת משום דגדל על כל מים כדאמרינן צר"ה (דף י"ד): ומצואה ואילנות גדלין על מי גשמים ואחרונ גדל על כל מים שמשקין אותו תמיד כירק כדאמרינן צפ"ק דקדושין (דף ג.): בין צר"א בין צר"ג. דאפליגו צאחרונ לענין מעשר מודו לענין שביעית צצחר חנטה אולינן ציה: אצרי"דה. שנוהג צו כאילן וכן רצעי נוהג צו: ולשיביעית. דאולינן ציה לענין שביעית צחר חנטה: ששעת

(א) שביעית פי"ט מ"א, (ב) ר"ה י: קדושין צ: צבור' פרק צ מ"ו, (ג) מעשרות פ"א מ"א וירושלמי שם, (ד) ע"ע מה שפירשו במנחות פד. ד"ה שומרי, (ה) פ' בהר פ"א ה"ג, (ו) חגיגה ג', (ז) ועי' מוס' קדושין צ: ד"ה אמרו, (ח) ה"ד, (ט) דף י"ד, י' עיין מוס' קדושין ג. ד"ה מה ירק, (כ) ה"ה.

הנהות הב"ח

(א) תופס ד"ה צד"א דמזון וכו' מכאן אתה אומר תאנה:

תורה אור השלם

(א) וימן להם המלך דבר יום פיומו מפת פג המלך וימןן משהו והלללם שנים שלוש וימקצתם וימדו לפני המלך: וינא א ה

ליקוטי רש"י

שדה ארי"ן. לילך אחר חנטה לענין עללה ורצעי ושביעית ר"ה י: ב. בג' דרכים. עללה ורצעי נוהג צו כאילן ולענין שביעית הלכות צפוימותיו אחר חנטה כאילן ולא אחר לקיטת לירק וקדושין ב:א.

הנהות וציונים

(א) בתוס' ד"ה בר"א בהצחקת לשון רש"י ליתא חיבת "לענינים" (ועיין רש"י): (ב) בדפו"ר נוסף דבתר חנטה ופסור ממעשר וכ"ה בתוס' ר"ה יד ע"ב ד"ה ולשיביעית ולפי"ז חיבת "ולא" מיותר: (ג) [צ"ל ד"א] (גליון): (ד) דאע"ג כו' מ"מ ר"ה כו' (כ"ה בתוס' הרא"ש): (ה) לשון תתוס' ברה"ש שם ופירוש הר"ש: ו] ג' תיבות ונלכת באחד בשבט ליתא בדפו"ר וכן בתוס' שם ליתא:

מיהא לאכילה שרי דאי אסירי וכי דרך לקנות דצנ האסור ומיהו קשה דרישא דקרא דריש ליה התם לאיסור אכילה דקחני רישא את ספית קליריך לא תקצור מכאן סמכינן על הספיחים שהן אסורין ועוד דכולה סיפא דתאניה של שביעית סתם משנה היא פרק ח' (מ"ו) משמע דצקתם שביעית איירי שדרך להפקיר אע"ג דצגמרא דירושלמי מייתי עלה כולה דרשא דתורת כהנים: **לרבעי**. הן משנה אחיא כמאן דאמר נטע רצעי צפרק כילד מצרכין (דף לה. א): **ולשיביעית**. ירק נמי אית ציה שביעית אלא מפרש צירושלמי פרק צ' דציונים⁽¹⁰⁾ כגון אחרונ צת ששית הנכנסת לשביעית הרי היא לצעלים כאילן דצחר חנטה⁽¹¹⁾ ולא כירק דצחר לקיטה והא דלא תנא שוה לאילן לענין כלאים (ולא⁽¹²⁾) הוי כלאי הכרם מה שאין כן צירק ולענין דר"ה שלו צצצ כאילן אע"ג⁽¹³⁾ דלאחר לקיטתו עישורו כירק ומ"מ ר"ה שלו צצצ כאילן כדאמרינן פ"ק דר"ה (דף יד: ושס) ללא תנא אלא מידי דצחא אולינן צחר חנטה וצחא אולינן צחר לקיטה וא"ת ואמאי לא אולינן צאחרונ צחר לקיטה לכל דבר כיון דגדל על כל מים כירק דהכי משמע פ"ק דר"ה (ג"ז ע"ב)⁽¹⁴⁾ צאספקן מרגנך ומיקבך מה גורן ויקב שהן גדלין על רוצ מים ומתעשרין על שנה שעברה ילאו ירקות שגדלים על כל מים מתעשרין לשנה הצאה ואע"ג דמעשר ירק דרצנן מ"מ לענין שביעית דאורייתא דרשא גמורה היא וי"ל משום דרשינן פ"ק דר"ה (דף י.) גזי עללה פעמים שצביעית ואסורים משום עללה⁽¹⁵⁾ וא"ת דהכא משמע דאולינן צירק צחר לקיטה לענין שביעית וצמסכת שביעית (פ"ט מ"ח) תנן כל הספיחים מותרין חוץ מספיחי כרוצ ופירשונו⁽¹⁶⁾ שם ע"פ הירושלמי דאיירי צספיחי ששית הנכנסין לשביעית ומיתרלא צהכי ההיא דפ' מקום שנהגו (דף נ"א: ושס) דתניא איפכא אסורין חוץ מספיחי כרוצ ונראה לפרש דהא דאולינן צירק צחר לקיטה היינו צשלא נגמר גידולס צששית אצל נגמר גידולס צששית שרו צין לר"ע דדריש שגדלים על רוצ מים צין לר' יוסי הגלילי דדריש שגדלים על מי שנה שעברה פ"ק דר"ה (דף יד.) מידי דהוא אצללים הסריסים דהתם שמוע מהם מים ל' יום לפני ראש השנה דאפילו מאן דפליג התם הכא מודה דלר"י הגלילי כיון דנגמר גידולס נמלאו גדלים על מי שנה שעברה ותו לא גדלי על מי שנה הצאה ולר"ע נמי כיון דתו לא גדלי על כל מים ילאו מתורת ירקות הגדלים על כל מים כדקאמרינן צירושלמי גזי צללים הסריסים פ"צ דשביעית⁽¹⁷⁾ אמר ר' מנא מכיון שמוע מהן מים שלשים יום לפני ר"ה נעשו כצעל שמשפקת צמי גשמים ומתעשרין לשעבר וכן נראה לגזי אורז ודוחן צר"ה פ"ק (דף י"ג): דיהצ להו שמואל דין ירק דצחר לקיטה וקאמר הכל הולך אחר גמר פרי אלמא גמר פרי עיקר אלא דנקט צכל דוכתי לקיטה משום דדרך ללקט צגמר פרי והנהו גמר פריים ציחד אלא שאין מתיבצין ציחד כדקאמרינן דעשויה פרכים פרכים ומיהו קשה מאחרונ דאמרינן פרק קמא דר"ה (דף יד:) צאחרונ שחנטו פירותיו קודם חמשה עשר דלירך צצצ ונלקט צצצ צצצ⁽¹⁸⁾ ומשמע משום דמספקא ליה אי אולינן צאחרונ צחר חנטה כר' אליעזר